

Al die lieflike dade.

Charl-Pierre Naudé. Kaapstad:

Tafelberg, 2014. 191 pp.

ISBN: 978-0-624-06938-6.

ISBN: 978-0-624-06939 (epub).

ISBN: 978-0-624-06940-9 (mobi).

DOI: <http://dx.doi.org/10.17159/tvl.v53i2.32>

Die omvangryke digbundel *Al die lieflike dade* messel die oeuvre van Charl-Pierre Naudé stewig vas binne die klein muur van belangrike eietydse digters in Afrikaans. Met 53 lang en verwikkelde gedigte oor die relatiewiteit van die menslike geworpenheid in die bestaan, oor die onsekere ingeplaasheid van dinge wat so dikwels anders skyn te wees as wat hulle op die oog af voorkom, bied *Al die lieflike dade* ernstige nadenke oor etiese maniere van wees en waarneem. Deurgaans is die spesifiek poëtiese oorweging van hierdie filosofiese en selfs teologiese vraagstellings die sentrale fokus sodat die bundel geensins 'n blote wysgerige traktaat in digvorm word nie.

Die motto voorin en "Die meisie wat 'Montesquieu' nie kon spel nie" onderstreep die gedagte van Montesquieu in die aanloop tot die Franse Rewolusie dat "skone dade en goeies nié dieselfde is nie" (37). Die regverdigheid en goedheid van 'n daad is soms nie dieselfde as die skoonheid daarvan nie sodat 'n gruwelike daad nog steeds onder sekere omstandighede, afhangend van die blikhoek van die waarnemer, 'n skoonheidsgehalte mag besit. Die verspringing tussen goed en kwaad word in die sterk titelgedig soos volg uitgedruk:

Die bouse stoel tog saam

met goedheid onder selfbewussyn
se gewelf—
twee skimmige skaduwees
van één
horingkop-aan-'n-muur
wat in die hoë uur van die skemer
uitklim bo die altaar. (54)

Hierdie dilemma blyk selfs sterker etiese vrae op te werp vir mense in Afrika en uiteindelik Suid-Afrika. In die prosagedig "Demokrasie" (49–51) word die spreker tydens 'n besoek aan die Museum van die Oudheid in Egipte te midde van die ondeursigtigheid van welwillende magsuitoefening in die geskiedenis oorweldig deur die brose beloftes van geregtigheid wat die jong demokrasie in Suid-Afrika inhou.

Die glasheldere eiening van goedheid op aarde bly die spreker in gedig ná gedig ontglip: in "God se klippe" (59–62) vind hy aansluiting by die Poolse digter Czeslaw Miłosz se gedig "Theodycea" en oorweeg hy die moontlikheid dat die warboel van reg en onreg die bewys is dat God se skepping steeds duur en gewoon nog in wording is:

Daar wás nooit 'n onderskeid nie—
tussen lewe en nielewe,
tussen chaos en ordening nie.
Ons is steeds by die eerste dag.
Daar is net een dag. (61)

Hierdie persepsie van onsekerheid en relatiewiteit, veral wanneer dit die inskatting van 'n aanneemlike digterskap in Afrikaans betrek, lei tot 'n gepynigde bevragekening van onder meer digvorme wat uit Europa oorgeneem is:

Die epos, 'n storiëwa
 wat in die ou dae die kosmand huis
 toe ge-jie-jie het,
 was op die nuwe vasteland 'n
 stamelkas
 wat bulkend op bergriwwe strand,
 en moes van meet af aan opklink.
 ("Voorwoord", 13)

Uiteindelik herken die digter sy eie kop wat, omgewe van 'n "gevaarlike stank", uitsteek bokant die "kroonfrille" van 'n "giftige, vleisetende, / lieflike / inheemsk-blom" (13) binne die Afrika-omgewing. Die slotsom is dat goed en kwaad, mooi en lelik onvermydelik die ongemaklike digterlike habitus van die Afrikaanse digter in Afrika sal kondisioneer. Net soos by D. J. Opperman, Breyten Breytenbach en Antjie Krog is daar by Charl-Pierre Naudé in *Al die lieflike dade* (vergelyk verder die belangrike "Nawoord", 182–6) dus 'n deurtastende soeke na 'n leefbare en eties toereikende siening van digterlike werksaamheid binne Afrika. Lieflike digterlike dade is nie sonder meer gelyk aan goeie, deugdelike of gepaste reaksies op die realiteite van Afrika nie. Naudé se praattoon in baie van die gedigte bied aan hom die geleentheid om al skrywende deur middel van stellings, anekdotes, uitweidings, vertellings en selfkorrigerings die ontwykende etiese ideaal op 'n poëties verantwoorde manier te nader.

Die gekwelde taksering van toereikendheid en die onvermydelike mislukking wat gereeld waargeneem word, is nietemin eg menslik en dit is die opregte uitreiking na die ander wat ten minste tydelik sinvolheid bring. In Naudé se

verse geskied hierdie uitreiking deur middel van 'n aantreklike kosmopolitanisme: die besinning oor 'n digterskap in Afrika gaan meestal gepaard met 'n oorweging van die self en die eie konteks binne 'n groter insluitende geheel. "Op Doha, maar nie ek nie" begin byvoorbeeld met 'n droomagtige anekdote van 'n Moslemvrou wat op die lughawe in Doha na die spreker aangestap kom in haar pantoffels wat treffend as "die rondswewende nisse / van bloudruk-ikone" (138) voorgestel word. Die Moslemvrou roep aanvanklik by die spreker die gedagte van 'n neerstortende vliegtuig op, maar hy oorkom dan sy vooroordeel oor Moslems en terreur wanneer "die skone leefling" (139) wat voor hom staan, ooreen skuif met sy eie vrou en sy eie huis:

vrou, skoonlekkende noenvlam
 en my mede-skepdier by die put,

mý vrou,
 op die reis tussen gister en môre,
 só incognito vanaand,

hier staan ons skielik wakker
 teenoor mekaar in die slaaplopende
 ure,
 van 'n nag wat bestek neem van
 gevare
 in die vreemde
 en ewe verbygaande ruimte
 wat ons noem ons eie huis. (139–40)

Die onderskeid tussen vreemdeling en geliefde, tussen die vreemde en die eie tuiste vervaag wanneer die spreker binne die wesenlose lughawegebou van Doha 'n kosmopolitiese saambestaan

begin verbeel. In *Al die lieflike dade* dra die talle gedigte oor Egipte, Duitsland, Vlaandere, Denemarke en Java by tot die kosmopolitanisme in die bundel met Afrika wat telkens die swaartepunt van die digterlike bepeinsing is.

Die erns in *Al die lieflike dade* word doelbewus deurbreek in die afdeling “Bacchus éskar” (Bacchus se rak) wat bestaan uit speelse gedigte oor wyn en erotiek. In die aantekeninge agterin die bundel word hierdie gedigte as vertalings uit die werk van die Loeweense digter Karol Riep-Audne voorgestel. Hierdie digtersnaam is egter ’n anagram van Charl-Pierre Naudé se eie naam en Naudé sit sy spel met die leser voort wanneer hy die klein taal “Loeweens” (“’n vreemde vis in Europese waters”, 188) met Afrikaans vergelyk. Die “Loeweense” gedig “Evir eisneone” bestaan uit vier erotiese kwatryne wat met “Herfs” soos volg tot ’n einde kom:

“Mis jou, wens jy was hier,” sê ’n e-pos.
Hulle ontmoet nog soms vir doppe,
maar no strings attached meer,
behalwe aan die katelknoppe. (108)

As parodie van N. P. van Wyk Louw se “Vier gebede by jaargetye in die Boland” wyk “Evir eisneone” af van die langer praatverse in die bundel en ook die speelse humor sorg vir ’n kontrapunt binne die bundel. Elders, in die netjiese “Kontinu / diskontinu” (176–7), word Louw se “Ars poetica” die basis van ’n besinning oor die digterskap wat uitloop op ’n relativerende karakterisering van die digter as “’n padda omhoog / wat rondomtálie / saam met sy lelie” (177).

Die rykdom waarmee Charl-Pierre Naudé sy leser in *Al die lieflike dade* beloon, kan nie voldoende binne die bestek van ’n resensie vasgevang word nie. Die bundel verdien sorgvuldige studie. Dit is my hoop dat Afrikaanse poësielesers Naudé se skaarse benutting van rym, gebruiklike vormsoorte en musikale inkleding sal kan verteer ten einde die voortreflike beeldgebruik, stilistiese verfyning en filosofiese diepgang in sy poësie ten volle na waarde te skat.

Andries Visagie
agvisagie.sun.ac.za
Universiteit Stellenbosch
Stellenbosch